

Prof Dr M Erol Turacı Fen Lisesi Rehberlik Servisi

BÜLTEN

2019-2020/ (Ekim)

Sayı/1

ÇOCUKLARDA VE ERGENLERDE SORUMLULUK ALMA

Değerli Velilerimiz,

Çocuklarımıza kazandırmak istediğimiz özelliklerden biri de sorumluluktur ve her anne-baba çocuğunun sorumluluk sahibi olmasını ister.

Özellikle büyükler küçükleri kast ederek “sorumluluk sahibi diyorlarsa, üstü kapalı bir şekilde “ benim istediğim gibi-veya-ideal biçimde davranıyor” demek istiyorlar. Eğer bir genç derslerine çalışıyor, ailede problem çıkarmıyorsa “**sorumlu** “ davranıyordur, aksi halde “sorumluz” olarak görölmektedir.

Sorumluluk Kavramı Nedir?

Sorumluluk, erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesidir. İki buçuk yaşından başlayarak döke saça da olsa çocuğun çorbasını kendi başına içmesine fırsat vermek, oyuncaklarını toplamasını beklemek, kendi odasında kendi yatağında

yatmasına ortam hazırlamak, yaşına ve cinsiyetine göre sofraya hazırlığı veya araba temizliği gibi konularda onun yardımını beklemek “sorumluluk” konusunda çocuğu cesaretlendirici ve destekleyici bir ortam sağlar. Çocuğun kendi kendisine yetmesine ve kendisini yönetmesine fırsat veren ortamlar yaratmak onun kendine olan güvenini de artıracaktır. Tam tersine koruyucu yaklaşım ise çocuğun kendi kendine yeten, bağımsız bir birey olmasını engelleyecektir.

Çocuklarda Sorumluluk Bilincinin Gelişimi Nasıl Olur?

Bu becerinin gelişmesi için insanın sorumluluk alabileceği bir ortamda yetişmesi gerekir. Kişinin yetiştiği ortamda, kendisi için seçim yapma ve yaptığı seçimin sonuçlarından sorumlu olma fırsatı verilmemişse, sorumluluk duygusu gelişemez. Sorumlulukları konusunda ilgili bireylerle sadece konuşarak onlarda toplum ve kendileri adına sorumluluk duygusunun geliştirilmesi de beklenemez. Sorumluluğu geliştirme aktif bir uygulamadır. Çocuk ve ergenlere kendi deneyimleriyle sorumluluk duygusunu geliştirmeleri ve sorumluluğu öğrenme fırsatları sunulmalıdır. Küçük yaşlardan itibaren küçük sorumluluklar alıp gittikçe daha büyük sorumluluklar almalarına özen gösterilmelidir.

Sorumluluk Bilincinin Gelişiminde Anne-Babanın Rolü Nedir?

*Çocuk ve ergenler sorumluluklarını kazanırken yaşları, kişilikleri ve ilgileri dikkate alınmalıdır. Çocuğunuza ilgileri doğrultusunda daha fazla sorumluluk verirken ilgi alanlarında olmayan konularda da beceri ve yeteneklerinin gelişmesine özen gösterilmeli, bu konuda daha kararlı ve sabırlı bir yol izlenmelidir.

*Çocuğunuza neleri yapabildiğini göstermesi için fırsat tanıyın. Çocuğun seçim yapmasına izin verin. Bu konularda, çocuğun gösterdiği çabaya saygı duyun. Onu görev ve sorumluluğuyla baş başa bırakın.

*Çocuğunuzun yaşı büyüdükçe sorumluluklarını arttırabilir ve aileye karşı olan sorumluluk duygusunu geliştirebilirsiniz. Örneğin onu yaşına uygun ev işleri yapması için yönlendirilip teşvik edebilirsiniz.

***Çocuğunuzun yapması gereken sorumlulukları onunla birlikte belirleyin. Yaptığınız anlaşmayla sorumluluklar yerine getirildiğinde ailenizin kazanacaklarını, yerine getirilmediği durumlarda ise nelerin olabileceğini yine onunla birlikte belirleyiniz.**

***Onun adına düşünmek yerine, kendi başına düşünmesini sağlayın. Sorunu çözmek yerine, kendi sorununu çözmesine fırsat vermeniz, çocuğunuzun sorumluluk duygusunu geliştirecektir.**

***Çocuğunuz sizlere yardımcı olmak ve bağımsız olarak bir iş yapmak için gösterdiği belirtileri gözden kaçırmayınız. Onu, bu girişimlere özendiriniz. Çocuğunuzun bu deneyimlerinde elde ettiği yanlış sonuçları kırıncı bir biçimde eleştirmeyiniz. Onun girişim isteğini kırmadan yapacağınız yapıcı yönlendirmelerle daha iyi sonuçlar elde etmesini sağlayabilirsiniz.**

***Çocuğunuzun daha büyük ve önemli sorumluluklar yüklenmeye hazır ve istekli olduğu zamanları kollayınız. Bu sorumlulukları yüklenmesi için gerekli olan elverişli ortamlar hazırlayınız.**

***Yaptırım uygulamaktansa, özendiriniz. Gösterilen başarıyı olduğu kadar, harcanan çabayı da övünüz.**

***Sonuçlar sizi doyurmasa bile, yapılabilecek olanın en iyisi olmasa bile, yapabilmek için elden geldiğince harcanan çaba, çocukta sorumluluk bilincinin geliştiğini gösterir.**

***Kendisinden ne beklediğinizi çocuğunuza açık bir dille anlatınız. Bu pek çok yanlış anlayışı ortadan kaldırır.**

Çocuklara Ebeveyn Yaklaşımlı Sorumluluk Kazandırma Süreci

Bireysel farklılıklar söz konusu olsa da sorumluluk kazandırmaya yönelik süreçte bazı “temel ve değişmez” öğeler bulunmaktadır. Bunlar; Bilgilendirme, Takip, Geri bildirim ve Hatırlatmadır. İlk harfleri kısaltılarak BTGH olarak kodlanabilecek

olan bu süreç ebeveynlerin çocuklarına sorumluluk kazandırmalarında izleyebilecekleri sıralı işlemleri gerektirmektedir.

Bilgilendirme: Çocuğun davranışında istenen değişimin gerçekleşebilmesi için önce bu değişim hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Çocuğun bu değişimi bir gereksinim olarak görebilmesi için nedenleri hakkında bilgi vermek önemlidir. Kuralların neden konduğu ve sorumluluğun önemi anlatılmalıdır. Çocuklar niçin bazı işleri yapmak zorunda olduklarını anlar ve bilirlerse, ailesine yardım etmeyi ve bağımsız davranmayı benimserler.

Takip: Bilgilendirmeden sonra, çocuğun söz konusu davranışı gösterebilmesi için bir süre tanınması gerekir, Bu süre içerisinde yapılan takip sonucunda sorumlu davranışın ortaya çıkıp çıkmadığına, ne sürede ortaya çıktığına, hangi zamanlarda davranışın yapıldığına ve yapılmadığına dikkat edilmelidir.

Geribildirim: Belli bir süre sonra istendik davranışın uygulanışı hakkında çocuğu bilgilendirmek gerekir. Eğer istenen sorumlu davranışın sayısında artış varsa, çocuğun motive edilmesi; eğer beklenen sorumlu davranışın ortaya çıkmasında sıkıntılar varsa, bu sıkıntılar ve olası nedenlerinin çocukla paylaşılması gerekir.

Hatırlatma: İstenen davranış eğer gerçekleşmiyorsa yeniden hatırlatma sürecine gidilmelidir. Yeniden bilgilendirmeyle başlayan bu süreç davranış oturana kadar devam etmelidir.

BTGH yaklaşımı ile sorumluluk kazandırma sürecinin ebeveynler tarafından uygulanması, çocuğun sürekliliği olan sorumlu davranışlar göstermesinde önemli rol oynayacaktır.

YAŞA GÖRE ALINABİLECEK SORUMLULUKLAR

6 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:	7 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:	8 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:
<ul style="list-style-type: none">☐ Tek başına giyinip soyunmak,☐ Sofranın hazırlanmasına ve toplanmasına yardım etmek,☐ Yanlışlıkla döktüklerini toplamak,☐ Evin toplanmasına yardım etmek,☐ Kendi ayakkabılarını bağlamak,☐ Kendi ayakkabılarının temizliğini yapmak,	<ul style="list-style-type: none">☐ Çantasını hazırlamak,☐ Ödevlerini yapmak☐ Kitaplarını korumak,☐ Televizyon izleme saatine uymak,☐ Harçlığını bağımsızca kullanmak,☐ Hava durumuna, gidilecek yere uygun giyeceklerini seçmek,	<ul style="list-style-type: none">☐ Hatırlatmadan öz bakımını yapmak,☐ Yardım almadan banyo yapmak,☐ Yardım almadan kurulanmak,☐ Odasını, dolabını, yatağını ve çalışma masasını düzenli tutmak,☐ Okuldan gelen mesajları anne babasına iletmek,☐ Dersleriyle ilgili sorumlulukları almak, kimseye bir söylemeden derslerini düzenli şekilde yapmak
9 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:	10 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:	11-17 Yaşında Bir Çocuğun Alabileceği Sorumluluklar:
<ul style="list-style-type: none">☐ İlgilerini belirleyip zamanını planlamak ve günlük programlar yapabilmek,☐ Ev dışı yakın yerlere gidip gelmek,☐ Evdeki bazı tamir işlerine yardımcı olmak,☐ Kendinden küçük	<ul style="list-style-type: none">☐ Kendi yatak çarşaflarını değiştirmek,☐ Listedeki malzemeleri marketten almak,☐ Kendi randevularını takip etmek (dış hekimi, spor antrenmanı veya dil kursu)☐ Okumak istediği kitapları	<ul style="list-style-type: none">☐ Kendi hakkını savunmak,☐ Başkalarının hakkına saygı duymak,☐ Başkalarının eşyalarına saygı göstermek,☐ Çamaşır, bulaşık makinesi vb çalıştırmak.☐ Eve dönüş saatlerine uymak,☐ Anne babası meşgul olduğunda kardeşiyle

<p>kardeşinin beslenmesine yardımcı olmak,</p> <p>☐ Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmak,</p> <p>☐ Alışveriş yapmak</p>	<p>almak,</p> <p>☐ Basit yaralanmalarla başa çıkmak,</p> <p>☐ Arkadaşlarını evde ağırlamak,</p> <p>☐ Doğum günleri ve özel günleri planlamak ve kutlamak,</p> <p>☐ Kimse söylemeden belli görevleri yerine getirmek,</p>	<p>ilgilenmek,</p> <p>☐ Evde tek başına kalmak,</p> <p>☐ Kendi başına ulaşım araçlarına binmek,</p> <p>☐ Toplu yerlerde gerektiği gibi davranmak,</p> <p>☐ Bağımsız olarak kendi ödev programını yürütmek,</p> <p>☐ Para biriktirip uzun vadede almak</p> <p>istediklerini planlamak</p>
--	--	---

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Kaynaklar: Civelek,B.2006.Çocuklara Sorumluluk Bilinci Kazandırmak. Çoluk Çocuk DergisiSAyı:58;20-22 DÖKMEN, Ü. (2013) Var olmak, Gelişmek, Uzlaşmak, Remzi Kitapevi, İstanbul. Mackenzie,R.j.(2014).Çocuğunuza Sınır Koyma, Yakamoz Yayıncılık, İstanbul Yavuzer, H. (2003). Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Kitapevi, İstanbul.

